

Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Bilgi Politikaları (1920-2018)

Information Policies in Government Programs of the Republic of Turkey (1920-2018)

Bilgi Yönetimi Dergisi

Cilt: 7 Sayı: 2 Yıl: 2024

<https://dergipark.org.tr/pub/by>

Hakemli Makaleler

Araştırma Makalesi

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 01.08.2024

Kabul tarihi: 16.09.2024

Yayınlanma tarihi: 31.12.2024

Article Info

Date submitted: 01.08.2024

Date accepted: 16.09.2024

Date published: 31.12.2024

Anahtar Sözcükler

Bilgi Politikaları, Hükümet Programları, Yeni Kamu Yönetimi

Keywords

Information Policies, Government Programs, New Public Management

DOI numarası

10.33721/by.1526183

ORCID

0000-0001-6896-0567

Yasin ŞEŞEN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Öğr. Gör. Dr., ysesen11@gmail.com

Öz

Bilgi, mücadele ettikçe gelişir, paylaştıkça çoğalır ve değer kazanır. Bilgi ve bilgilenim kültürü, insan yaşamının gelişimi için öncelikle kazanılması gereken yeteneklerdir. İnsanoğlu yüzyıllar geçtikçe bilgilenim kültürü üzerinde daha güçlü ve koordineli çalışmayı sürdürmüş ve kazandığı geri dönüşlerle birlikte bilgi sektörünü de kendisiyle birlikte geliştirmeye başlamıştır. Bilgi sektörünün uğradığı gelişmeler, bilginin belirli yönlendirme ve politikalarla sürdürülmesi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bilginin kullanımının belirli bir standarda getirilerek yönlendirilebilme isteği, bilgi politikalarının geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin toplumsal rolleri dikkate alındığında, bilgi politikalarının sürdürülebilirliği açısından yasal dayanaklara sahip olması ve yasalarla düzenlenmesinin önemi de anlaşılabilir. Bilgi politikaları, genellikle o ülkedeki yönetimlerin detaylıca ortaya koydukları, takip ettikleri ve zaman içerisinde içeriğini değiştirdikleri planlamalar/projelerdir. Bilgi politikaları, hükümet programlarında değinilen önemli başlıklardan birisidir. Hükümet programları, hükümetlerin halka yönelik vaatlerini, çeşitli konulardaki fikir ve projelerini içeren programlardır. Bu programlarda, pek çok alanla ilgili temel politikalar, yapılan ve yapılması planlanan çalışmalar detaylıca açıklanır. Hükümet programları, hükümetteki siyasal partilerin söylemlerinin takip edilebileceği metinlerdir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, hükümet programlarında bilgi politikalarına hangi oranda ve hangi açılardan yer verildiğini analiz edebilmektir. Bu çalışmada 1920 yılında ilk hükümetin kuruluşu ile başlayan ve 2018 yılındaki sistem değişimine kadar geçen süre içinde kurulan hükümetlerin programlarında bilgi politikaları alanına yönelik konulara nasıl yer verildiği içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Tümevarımsal bir yaklaşımla yapılan analizler doğrultusunda, bilgi altyapısı, bilgi sistemleri, bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi teknolojisi, bilgi güvenliği-hukuku, bilgi ile ilgili diğer alanlar olmak üzere toplam yedi alt başlık belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda hükümet programlarında en fazla kamu-özel hukuki düzenlemelere dair ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Sonuç olarak çalışma, özgün bir bakış açısıyla bilgi politikalarının nitel ve nicel açıdan incelenmesi, vatandaş-devlet etkileşiminin yükseltilerek, katılımcılık ve yeni kamu yönetimi anlayışının ön plana çıkarılmasını savunan yönüyle, bilgi ve belge yönetimi literatürüne katkı sağlayacaktır.

Abstract

Information develops as it struggles, multiplies and gains value as it is shared. Information and information culture are the skills that must be acquired first for the development of human life. Over the centuries, mankind has continued to work more strongly and coordinated on information culture and has started to develop the information sector along with itself with the feedback it has gained. The developments in the information sector have brought with them the need for information to be sustained with certain guidance and policies. The desire to be able to direct the use of information by bringing it to a certain standard has made it necessary to develop information policies.

When the social roles of information and communication technologies are taken into consideration, the importance of having legal bases and being regulated by laws in terms of sustainability of information policies can also be understood. Information policies are generally plans/projects that the administrations in that country put forward in detail, follow up and change their content over time. Information policies are one of the important titles mentioned in government programs. Government programs are programs that include governments promises to the public, ideas and projects on various subjects. In these programs, basic policies related to many areas, and the studies carried out and planned to be carried out are explained in detail. Government programs are texts that can be followed by the discourses of political parties in government. In this context, the aim of the study is to analyze to what extent and from what perspectives information policies are included in government programs. In this study, how information policies were included in the programs of governments established in the period starting with the establishment of the first government in 1920 and until the system change in 2018 was examined using the content analysis method. In line with the analyses conducted with an inductive approach, a total of seven subheadings were determined, namely information infrastructure, information systems, information resources, information services, information technology, information security-law, other areas related to information. As a result, the study will contribute to the literature on information and records management by examining information policies from a qualitative and quantitative perspective with an original perspective, advocating the enhancement of citizen-state interaction and the emphasis on participation and new public administration.

1. Giriş

Politika, bir toplumun temel unsuru olarak toplumu oluşturan vatandaşlar ile çeşitli içsel-dışsal özelliklere sahip farklı gruplar arasındaki tüm faaliyetlerin ve ilişkilerin birlikte yürütüldüğü bir alandır. Bir siyasi iradenin başarı veya başarısızlığının söz konusu olduğu durumlarda, gerektiğinde bu türden ilişkilerin düzenlenebilmesi ve değiştirilebilmesi konusundaki realist kararların alındığı ve sonuç olarak uygulanan kararların zaman içerisinde verimli şekillerde devam ettirildiği bir dizi faaliyet alanı olarak da tanımlanabilir. Politik hareketlerde, politika sağlayıcılar ve politikadan etkilenenler arasında bir korelasyon bulunmaktadır. Bu korelasyon, yıllar içerisinde gerçekleşen politik değişimlerden etkilenilmekte ve değişimlere uyum sağlayabilecek biçimlere de dönüşebilmektedir. Bu korelasyonun gelişim sürecini, politikacıların ve mevcut siyasi konjonktürün yıllar içerisinde aldığı şekil ve yürütülen faaliyetler doğrudan etkilemektedir.

Politika terimi, kurumlar, filozoflar ve bilim insanları tarafından yıllar içerisinde farklı şekillerde tanımlanmıştır. “Politika, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) tarafından belirlenmiş bir hedefe ulaşmak için oluşturulmuş strateji ve kurallar dizisi olarak tanımlanmıştır” (Duff, 2004, s. 70). Aristoteles politikayı, toplumun halka dair yaptığı tüm etkinlikler olarak tanımlamıştır. “Politika, ortak hedeflere ulaşılması için takip edilecek yol ve/veya yöntemdir” (Toplu, 2006, s. 130). Bir başka tanıma göre politika, “belirli bir sorunun çözümü için geleceğe yönelik olarak alınması gereken tedbirlerin ve kabul edilen ilkelerin bütünüdür” (Ertürk, 2012, s. 329). “Politika kavramı, ulusal düzeyde, devletin koruyucu/anayasal belgelerden başlayarak ulusal ve uluslararası hukuksal metinler, özellikle onaylayarak taraf olduğu uluslararası sosyal insan hakları sözleşmeleri gereğince üstlenerek izlediği, daha doğrusu izlemesi, yerine getirmesi ve uygulaması gereken yollardır” (Gülmez, 2017, s. 25).

Belirlenen bu ilkeler uygulanıp hayata geçirilerek politik hareketler başlatılmakta ve devam ettirilmektedir. Politik hareketler, bireyler arasındaki güç dengelerinin ve kaynakların dağılımı konusunun ilişkilendirildiği geniş bir uygulama alanını kapsamaktadır. Politik hareketler genel olarak siyaset ve hukuk ile doğrudan bağlantılı olmasının yanında; sosyal bilimler, uluslararası ilişkiler ve toplumsal hareketlerle de dolaylı yollardan bağlantılıdır. Politik hareketler, bir ülkenin sahip olduğu iç siyasi konjonktürü ile politik kurumlarını büyük ölçüde etkileyebilecek ve gerekli dönemlerde kamuoyunu bu konuda bilgilendirebilecek önemli argümanları da ortaya koyabilmektedir.

Politik kararlar alınırken ve alınan kararlar belirli bir program altında uygulamaya sokulurken bir dizi teknik yöntem de kullanılmaktadır. “Bu yöntemler arasında, kişinin/grubun kendi siyasi görüşlerini halk arasında tanıtması, diğer siyasi öznelerle müzakere, yasalar çıkarma ve içsel ve dışsal güç kullanma, rakiplerine karşı mücadele de dâhil olmak üzere birbirinden farklı konular da bulunmaktadır” (Kumar, 2021, s. 50). Kumar’ın değindiği gibi politik kararlar, yalnızca belirli işlerin kronolojik olarak yapıldığı faaliyetler değil, gerekli dönemlerde bu politik kararların uygulanmasına yönelik karşı çıkılan zamanlarda da bu kararların tekrar gözden geçirilebildiği ve gerekirse farklı kararların da alınıp

uygulanabildiği faaliyetlerdir. Bu yönüyle politik kararlar, şeffaf ve zaman içerisindeki durum değişimlerine uygun biçimlerde değişebilir bir yapıyı da içermektedir. İdeolojik politik kararlar ise daha çoğunlukla herhangi bir siyasi partinin ve/veya hükümetteki siyasi partinin savunduğu maddi/manevi konuları ön plana almaktadır. İktidara geldiğinde izleyeceği ve uygulayacağı politik kararlarını önceden belirleyen bir hükümet partisi, geleceğe dair politik kararlarını genellikle seçimlerden önce seçim beyannameleri ile seçimlerden sonra iktidara gelmesi hâlinde hükümet programı ile kamuoyuna açıklamaktadır. Seçim beyannameleri “siyasi partilerin vatandaşlara seçimlerden önce sundukları, politik zeminde hangi değerleri temsil edeceklerini ve iktidara gelmeleri hâlinde ülkenin mevcut problemlerine nasıl çözüm getireceklerini bildiren temel dokümanlardır” (Kaynar ve Kalkan, 2022, s. VII). Seçim beyannamelerini ileri süren siyasi partiler manevi anlamda bir nevi seçmenlerle seçimlerden önce taahhütname yapmaktadırlar. Seçim beyannamesini seçmenine beğendirebilen bir siyasi parti seçimi kazandıktan sonra beyannamede ortaya koyduğu unsurları takip edebilir veya etmeyebilir. Hükümet programı ile seçim beyannamelerin bazı durumlarda uyuşmadığı dönemler de olabilir. Bu durum, seçim beyannamelerine nazaran hükümet programlarının daha resmi, ciddiyetle, objektif olarak incelenmesini ve dikkate alınmasını gerektirir. Buradaki önemli kıstas vaat edilen değil, uygulananıdır.

Bu noktadan hareketle çalışmada hükümet programları incelenmiştir. Daha geniş ölçekte düşünüldüğünde kalkınma planları, stratejik planlar ve eylem planları da devlet kurumları tarafından hazırlanan politika belgeleridir. “Ülkemizde ilk defa 1963 yılında hazırlanmaya başlanan kalkınma planı; ekonomi, sağlık, eğitim, ulaşım, sosyal güvenlik, adalet gibi konularda gelişme ve kalkınmayı hedefleyen ve kamuda uygulanacak siyaseti belirleyen plandır”. 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamındaki tüm kamu kurumları tarafından hazırlanması zorunlu olan stratejik plan; kalkınma amaçlarına ulaşmak için neler yapılması gerektiği konusunda çeşitli karar ve eylemleri içeren bir belge olup stratejik planı uygulamak için kullanılan stratejilerin ve adımların detaylı açıklaması ise eylem planı ile yapılmaktadır. Çalışma, bilgi politikalarına dair genel bir tablo ortaya koyma amacıyla olduğu için kurumlar tarafından ayrı ayrı hazırlanan stratejik planlar ile eylem planları çalışmaya dâhil edilmemiştir. Tüm kurum ve kuruluşları ilgilendiren üst politika belgeleri olan kalkınma planları ise 1960’lı yıllardan itibaren yapılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla bilgi politikalarındaki değişime dair tarihsel bir değerlendirme yapmak için eksik kalmaktadır. Bu nedenler ile çalışmada hükümet programları incelenmiştir.

Hükümet programları; “bir hükümetin, bir partinin, bir toplumsal sınıfın tüm davranışlarına yön veren politik, hukuksal, bilimsel, felsefi, dinsel, moral açısından, estetiksel düşünceler bütünüdür. En basit tabirle bir ideoloji, düzenlenmiş, yapılanmış bir fikirler bütünüdür” (Türköne, 2005, s. 129). Her siyasi parti bir ideolojiye sahiptir ve bu ideolojinin gerektirdiği unsurları dikkate alarak siyasi hayatta faaliyetler yürütmektedir. Hükümet programlarının açıklanması ve seçimden sonra objektif bir şekilde uygulanması beraberinde devlet yönetimi sürecinde bu tür faaliyetlerin olumlu sonuçlarını da getirmektedir. Planlı bir şekilde ilerleyen hükümet programı, kamu kurumlarının hizmetlerinde sürekli olarak gelişim sağladığını gösterebilmektedir. “Etkili bir kamu politikası için, politikanın oluşturulma aşaması kadar, uygulama aşaması da oldukça önem arz etmektedir. Uygun bir şekilde formüle edilmiş kamu politikasının etkin bir şekilde uygulanmaması, arzu edilen sonuçlara ulaşmada da önemli bir engeldir. Bu nedenle kamu politikalarında, politikanın amacı ile uygulanması arasında bir boşluğun bulunmaması gerekmektedir” (Özdemiray ve Gün, 2024, s. 350). Bu gibi nedenlerle, politik kararların uygulanmasında takdir yetkisi bizzat hükümeti oluşturan tüm ilgililerin sorumluluğundadır.

Kamu politikalarının takibi, devamlılığı ve uygulama sonuçlarından ortaya çıkan her durum doğrudan ilgili hükümetlerin sorumluluğundadır. Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılından itibaren Türkiye’de uygulanan tüm politikaların hem ortaya koyulması hem de uygulanmasında temel sorumluluk hükümetlerin üzerindedir. Hükümetler, üzerlerinde olan sorumlulukları yerine getirebildikleri ölçüde başarılı veya başarısız sayılmaktadırlar. Başarı faktörü çoğu zaman hükümetin devamlılığı konusundaki en etkili argüman durumundadır. “Bu çerçevede politika analizi çalışmalarında kamu politikasının oluşturulması ve uygulanması sürecinde baş aktörün hükümetler olduğu görülmektedir. Hükümetler temel kamu politikalarını belirlemekten, kamu kurumları da hükümetin belirlediği bu politikaları uygulamaktan üzerlerine düşen doğrultuda sorumludurlar” (Solak ve Sürmeli, 2015, s. 22). Eğer belirlenen hükümet programı dikkatlice uygulanıp önceden belirlenen hedeflere seçim dönemi

içerisinde (4-5 yıl) ulaşılabılırsa ilgili hükümetin iktidarını sürdürebilme gücü de artacaktır. Aksi durumda ilk seçimde veya tekrarlayan dönemlerde iktidarını kaybeden birçok farklı hükümet olmuştur.

Çalışmanın amacı kapsamında değerlendirilen hükümet programlarında işlenen bilgi politikalarının, vatandaş-devlet etkileşimini yükselterek, katılımcı ve yeni kamu yönetimi anlayışını benimsemiş bir devleti ön plana çıkaracağı düşünülmektedir. Vatandaş katılımını ön plana alan devlet ve şeffaf devlet anlayışlarının çıkış noktası, bilgiye sahip ve bilgi politikalarını uygulayan bir devlet anlayışına önem verildiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle bilginin tanımı yapılmış, daha sonra bilgi politikalarının ve bilgi toplumunun tanımları yapılmış ve literatür örneklerinin desteğiyle birlikte hükümet programlarıyla bilgi politikalarının ilişkisi detaylıca analiz edilmiştir. Elde edilen analizlerden faydalanılarak, gelecekteki hükümet programlarında hangi konuların işlenebileceği konusunda fikir yürütülmüş ve öneriler verilmiştir.

Bilgi kavramı, Uçak (2000, s. 145) tarafından “bilgi, karşılıklı iletilebilme özelliği olan nesnelere. Kütüphanecilik alanında bilgiyi tanımlayan pek çok çalışmada, bilginin kaydedilebilme özelliği vurgulanmaktadır” şeklinde tanımlanmaktadır. Bilgi, karşılıklı iletilebilme özelliği ile kişiden kişiye geçerek daha gelişme potansiyeline sahiptir. Bilginin yönetilmesi faaliyeti de beraberinde bilgi politikasını getirmektedir. “Bilgi politikası kavramı ise, Montviloff’un National Information Policies-Ulusal Bilgi Politikaları (1990, s. 14) adlı eserinde; bilgi politikası, her türlü ortamdaki bilginin ve verinin elde edilebilmesi, düzenlenebilmesi ve erişime sunulabilmesine yönelik bilgi hizmetleri ile bu hizmetlerin verilebileceği bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı, bilgi kaynaklarının toplamıdır” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bilgi politikaları ile yönetilen bilgi kaynaklarının değere dönüşebilmesi ve vatandaşlara fayda sağlayabilmesi gerekmektedir. “Bilginin değere dönüştürülebilmesi için elde edilmesi, düzenlenmesi ve erişime sunulması; yani yönetilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle erişilemeyen ve kullanılmayan bilginin değere dönüşmesi mümkün olmamaktadır” (Ekici ve Yılmaz, 2020, s. 507).

Bilginin değere dönüşmesi beraberinde bilgi yönetimi ve bilgi politikalarının verimli şekilde takip edilmesini, bir ülkenin temel prensiplerinden olması durumunu da getirmektedir. Bu doğrultuda bilgi yönetiminin çerçevesinin çizilmesinde fayda bulunmaktadır. Bilgi yönetiminin çerçevesini Montviloff detaylı şekilde belirlemiş ve bilgi hizmetlerinin verimli şekilde yerine getirilmesine dayandırmıştır. “Bilgi yönetimi, bilgi kaynakları (enformasyon kaynakları), bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı unsurlarını içeren bilgi politikası yaklaşımı doğrultusunda çizilmiş ve bilginin elde edilmesi, bilimsel ve teknik yöntemlerle düzenlenmesi ve sunulması anlamıyla ele alınmıştır” (Montviloff, 1990).

Günümüzde bilim ve teknolojik gelişmeler sonucunda bilgi hizmetleri de değişime uğramaktadır. Özellikle büyük veri kavramı, birçok bilgi hizmetinin yerine getirilmesinde ön plana gelmeye başlamıştır. “Büyük veri kavramı, bilginin önemli bir kısmının yapılandırılmamış ortamlarda yer aldığı, kitap, süreli yayın, belge gibi bilgi kayıt ortamları ile birlikte bilginin yönetiminin önem kazandığı ortamlardır” (Külcü, 2018, s. 11). Büyük verinin önem kazanması ve her türlü ortamdaki bilginin hızlıca elde edilmesine yaptığı katkı bir toplumun bilgi toplumuna daha iyi adapte olabilmelerini beraberinde getirebilmektedir. Bilgi toplumuna dönüşen toplumların öncelikle uygulanacak detaylı bir politikaya ihtiyaçları bulunmaktadır. Yılmaz’a (1997; 2010, s. 264) göre bilgi toplumu politikası; “bir ülkenin bilgi toplumu olabilmesi ve bu nitelikteki varlığını geliştirip sürdürebilmesi için belirlediği hedeflere ulaşmada izleyeceği yol, yöntem” durumundadır.

“Tüm toplumsal alanların bilgiye dayalı olduğu bu yeni toplum yapısı yeni stratejik yaklaşımları ve politikalara gereksinim duymaktadır. Çünkü yeni bir toplum eski politikalarla sürdürülemez. Bu nedenle, bilgi toplumunun oluşturulmasında eski stratejilerin gözden geçirilerek yeni stratejilerin geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Geliştirilecek ve adına Bilgi Toplumu Politikası diyebileceğimiz bu yeni strateji ya da politikalarda bilgi üzerine temellenen bir kurumun ve alanın güçlü biçimde yer alması ise zorunlu bir koşul olarak kabul edilmelidir. Açıkça söylemek gerekirse, kütüphane kurumu Bilgi Toplumu politikasının organik (olmazsa olmaz) bir parçası olarak kabul edilmek durumundadır” (Erbaş ve Yılmaz, 2021, s. 109).

Günümüzde bilgi toplumuna dönüşmenin hızlandırılması ve toplumun bilgiyi daha fazla ön plana alarak çağdaş, ekonomik olarak güçlü, teknolojik olarak ileri bir toplum olabilmesi amacıyla, bilgi politikalarının uygulanmasının en değerli amaçlardan birisi olduğunu benimsemesi ve devletiyle birlikte

bu taleplerini hayata geçirebilmesi önemlidir. Bu amaçla bu çalışma, bu hedef doğrultusunda hareket edilmesi ve gelecekte benzer konuda yapılabilecek olan çalışmalara da bir rehber olabilme amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma, özgün bir bakış açısıyla bilgi politikalarının nitel ve nicel açıdan incelenmesi, vatandaş-devlet etkileşiminin yükseltilerek, katılımcılık ve yeni kamu yönetimi anlayışının ön plana çıkarılmasını savunan yönüyle, bilgi ve belge yönetimi literatürüne katkı sağlayacaktır. Bilgi, bilgi politikaları, bilgi toplumu tanımları işlendikten sonra çalışma, bilgi politikaları ile bağlantılı olan çeşitli literatür örneklerinin ele alınmasıyla devam ettirilmektedir.

2. Hükümet Programlarıyla İlgili Literatürün İncelenmesi

Hükümet programları konusunda daha önce işlenmiş ulusal literatür çalışmaları ele alındığında, hükümet programlarının başta hukuk, sağlık ve ekonomi ile ilişkileri konusunda yapılmış yayınların öncelikle ele alındığı görülmekle birlikte; dönem dönem iletişim alanına, milli eğitim ve öğretmenlik mesleği alanına, kentleşme alanına ve çevre politikaları alanına da etkilerinin ele alındığı görülebilmektedir. Aslında bu durum, hükümet politikalarının çok disiplinli (multidisipliner) bakış açısıyla ele alınan konularla, doğrudan bağlantılı olduğunu açıkça göstermektedir. Diğer alanların katkısı ile bilgi politikalarına bakış açısı da genişlemektedir.

Tablo 1’de hükümet programlarının, diğer çok disiplinli alanlarda yazılan kaynaklarla olan ilişkisi analiz edilmiştir.

Tablo 1

Hükümet Programlarının Çok Disiplinli Alanlarla İlişkisinin Analizi

Yayın Künyesi	Hükümet Programlarıyla İlişkisi
“Hükümet Programları ve Kalkınma Planlarında Maliye Politikası” (Aydın, 2009)	İlgili araştırmada hükümet politikalarının; ülkenin yürütmekte olduğu maliye politikaları ile olan bağlantısı ele alınmıştır. Ülkedeki mali durum değişimlerine göre, hükümet programları da mecburen değişime uğramak zorunda kalmıştır. Bu açıdan istikrarlı bir durum olmaması araştırmada eleştirilmiştir. Mali politikaların ve ülkenin daha istikrarlı bir şekilde yönetilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
“Hükümet Programları ve Kalkınma Planları Ekseninde Çevre Politikası Analizi” (Solak ve Sürmeli, 2015)	Hükümet programlarında; eldeki ekonomik koşullara bağlı olarak çevre politikaları aktif ya da pasif hâle getirilmiştir. Önceden ortaya konulan program planlamaları, devletin mali durumundaki değişimlere uygun olarak değiştirilmiştir. “Bu çalışmada, üst politika belgelerinden olan hükümet programları ve kalkınma planları üzerinden bu tarihsel süreçteki Türk çevre politikası analiz edilmiştir”. Sonuç olarak çevre politikalarında izlenecek yol konusunda, doğaya ve kente müdahaleleri-zararları engelleyici ve devletin yalnızca denetleyici konumunda olayın aktörü durumunda olması gerektiğini savunan politikaların geliştirilmesi önerilmektedir.
“Hükümet Programları Üzerinden Türkiye’nin Mekânsal Stratejilerinin İzini Sürmek” (Aydın, 2017)	Bu çalışmada; “Türkiye’de 1920’den 2017 yılına kadar iktidarda olan hükümetlerin kentleşme, gecekondulaşma, imar ve bölgesel gelişme politikalarına bakış açıları, hükümet programlarına dayanarak incelenmektedir”. Hükümet programlarında mekânsal stratejiler başlığında incelenebilecek olan bu politikalar, günümüz Türkiye’sinin kentsel ve bölgesel sorunlarının detaylarına değinmektedir. Sonuç olarak, yıllar içerisinde özellikle gecekondulaşma durumu büyük ölçüde azaltılsa da kentsel dönüşüm konusunda ülkede belirlenen hedeflere ulaşamadığı üzerinde durulmaktadır.

“Cumhuriyet Dönemi Hükümet Programları ve Öğretmenlik Mesleği” (Çoban, 2018)

Bu çalışmada; “Cumhuriyetin ilanından (1923) günümüze kadar kurulan hükümetlerin programlarında yer alan öğretmenlik mesleği ile öğretmenlik faaliyetlerinin neler olduğunun ortaya koyulması ve hükümetlerin öğretmenlik mesleği açısından yaptıkları hizmetlerin nicelik ve nitelik boyutları açısından değerlendirilmiştir”. Birçok hükümet döneminde Milli Eğitim konusunda farklı yöntemler denenmiştir. Bu yöntemlerin temelinde aslında hükümette olan siyasal oluşumun, öğretmenlik mesleği ile ilgili yaklaşımlarında siyasetin oldukça etkili olduğu sonucu ortaya koyulmaktadır. Bu durumun dışında sonuç olarak, objektif şekilde olması gereken ve önerilen durum ise öğretmenlik mesleğinden siyasetin uzak tutulmasıdır.

“Çok Partili Dönem Hükümet Programlarında İletişim Alanına Yönelik İfadelerin Değerlendirilmesi” (Ünalın ve Şeşen, 2022)

Bu araştırmada; çok partili dönem hükümet programlarında iletişim alanına dair düzenlemeler incelenmiştir. Medya, iletişim sektörü, siyaset, insan refahı ve vatandaşlık haklarının birbiriyle doğrudan bağlantılı alanlar olduğu görülmektedir. Vatandaşlara güvenilir hizmet verme sorumluluğu olan hükümet ile medya arasındaki ilişkilerin belirli bir çerçeve içinde yürütülmesine ihtiyaç duyulduğu ileri sürülmektedir. Çalışma sonucunda iletişim alanında en çok; iletişim/haberleşme altyapısı ifadesi ile basın özgürlüğü, bilişim, bilgi güvenliği kategorilerinin ele alındığı görülmektedir. Zaman içerisinde farklı alanlar ile kaynaklar arasında ve tarihsel süreçte birtakım değişikliklerin olup olmadığının ortaya konulması için daha derinlemesine çalışmalar yapılması da önerilmiştir.

“Hükümet Programları ve Kalkınma Planları Çerçevesinde Katılım Hakkı” (Sadıç, 2022)

Çalışmada; kentlerde ikamet eden vatandaşların yasal konulara katılım hakkına dair hükümet programlarında yer alan düzenlemeler incelenmiştir. “2003 yılında 4982 sayılı kanun ile kabul edilen Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, katılım hakkının gerçekleştirilmesine yönelik önemli bir yasadır”. Bu yasada, kent ölçeğinde katılım hakkının gerçekleştirilmesine yönelik maddeler de bulunmaktadır. Fakat bu maddelerin fiziksel yaşama geçirilmesi için yeterli düzenlemelerin ülkemizde yapılamadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, sürdürülebilir ve yaşanabilir kentlerin oluşabilmesi ve kentlerin dünya ölçeğindeki diğer kentlerden geri kalmaması için, kentlilere bu hakkın kullanımıyla ilgili olanakların tanınması gerektiği gibi, bu hakkın uygulanmasında devletin daha aktif bir şekilde denetimde olması da önerilmektedir.

Hükümet programlarının multidisipliner alanlarla olan bağlantıları analiz edildiğinde sonuçlar açıkça göstermektedir ki, hükümet programları en başta ekonomik ve hukuksal alt yapıyı düzenlemek ve iktidarda olan hükümetin kalıcılığının sağlanması ile verilen hizmetlerin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla geliştirilmektedirler. Hükümetteki siyasi partinin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve hükümetin propagandasının daha üst düzeyde yapılabilmesi açısından iletişim alanından yararlanılabilmektedir. Çalışmaların devamı incelendiğinde, devletin mali ve sosyolojik yapısına katkı sağlayabilecek farklı alanlar olan çevre, kentleşme, yerel yönetimler, milli eğitim, milli güvenlik vb. alanlarla doğrudan bağlantılar üzerinde de durulduğu görülmektedir. Hükümet programlarının çok uçlu ve birbiriyle zincirleme bir organizasyon yapısını içerdiği açıkça görülebilmektedir. Hükümet programlarının bu çok yönlü yapısı, multidisipliner bir bakış açısıyla farklı alanlara dair analiz ve karşılaştırma yapma imkânı sunmaktadır.

3. Bilgi Politikası Kavramı ve Bilgi Politikası Literatürü

Bilgi politikası, bir ülkede sürdürülen tüm bilgi hizmetlerinin belirli bir organizasyon altında ve/veya farklı organizasyonların ortak bir çabayla birlikte/bağlantılı şekillerde yürütmeye çalıştıkları politikalar. Bilgi politikaları, bilgiye gereksinim duyan tüm vatandaşları ve toplumun tüm kesimlerini ortak bir çaba altında bilgilendirebilme potansiyeli taşımaktadır.

Bilgi politikalarına farklı tanımlar getirilmiştir. “Bilgi politikası kavramının başlangıcı olarak, İngiltere’de 1948 yılında ulusal kütüphaneler arası ödünç verme sisteminin kurulması, 1963’de Rusya’nın başarılı uzay yolculuğunun ardından ABD hükümetinin bilimsel ve teknolojik bilgi akışının geliştirilmesine önem vermeye başlaması ve bu doğrultuda Weinberg raporunun hazırlanması düşünülebilir” (Duff, 2004, s. 69). “Bilginin üretimi kullanımı, depolanması, iletimi ve sunumunun teşvik edilmesi, edilmemesi veya düzenlenmesini içeren kamu kesimi hukuku, düzenlemeleri ve politikaları bütünüdür” (Weingarten, 1989, s. 17). “Bilgi politikası; belirli bir ülke ya da bölgede, bilgi sağlama ve bilgiye erişimi için yapılan ulusal plandır” (Keenan ve Johnston, 2000, s. 135). Montviloff’un (1990, s. 31) geliştirdiği bilgi politikası yaklaşımı ise “bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri, bilgi altyapısı bileşenlerinden oluşmaktadır. Bileşenlerle birlikte bilgi politikaları oluşturulurken bilgi erişimi ön plana çıkmaktadır.”

Bilgi politikaları, 1960’lı yıllarda temeli atılmış ve 1990’lı yıllarda tüm dünya ülkelerinin bir nevi yarış içerisine girdikleri bir uygulama alanı durumuna gelmiştir. “1970’li yılların başından itibaren dünya genelinde devletlerin kendi ulusal bilgi politikalarını oluşturma konusunda çalışmaları dikkat çekmektedir. Hükümetler, kişisel verinin korunması ve bilginin özgürlüğü, politika oluşturulmasında istatistiksel veri ve bilginin analizi ve yönetiminde bilgi teknolojilerinin kullanımı gibi yeni yaklaşımlarla bilgi politikalarını geliştirme konusunda ilerlemeler kaydetmişlerdir” (Orna, 2008, s. 545). Son yıllarda bilgi teknolojilerinin artış hızı, bilgi politikaları çalışmalarını da olumlu etkilemiştir. Bilginin oluşturulması, erişimi ve kullanımında bütün toplumlara çeşitli yararlar sağlanmıştır. Bilgi politikaları özet olarak, bilgi toplumunun devamlı olarak benimseyeceği en doğru ve verimli yol belgeleridir. Bunun yanında bilgi politikası yaklaşımının geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapması önemli olan üniversitelerin, verdikleri hizmetlerde de eksiklikler olduğu görülebilmektedir. Bu konuda Tığdemir ve Yılmaz’ın belirttiği gibi (2024, s. 99) “üniversitelere açık erişim konusunda yol göstermek amacıyla geliştirilen açık erişim politikalarında bilgi politikası yaklaşımı eksikliği dikkat çekmektedir. Kurumun açık erişim konusundaki hedeflerine ulaşabilmesi için, sürdürülebilir ve bilgi politikası bileşenlerini içeren politikanın gerekliliği hissedilmektedir.”

Bilgi politikalarının uygulanması hakkındaki bilgiler, hükümet programlarının ‘eğitim-öğretim yaşamı, ekonomi, kalkınma ve bilişim-teknoloji ile olan bağlantıları’ üzerinde geliştirilebilmektedir. Bilgiyi ön plana alan toplumlarda bilgi politikaları, bilgiyi hızlıca ve pratik şekillerde ihtiyaç hisseden herkese ulaştırabilmeyi hedefler. Bunun yanında toplumun tüm kesimlerine bilgiyi ulaştırabilecek bir altyapının oluşturulabilmesi de her alanda etkin ve etkili bir uygulama faktörü durumundadır. Bilgi politikasını kapsayan süreçler ele alındığında; bilgi altyapısı, bilgi sistemleri, bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi teknolojileri ve bilgi güvenliği-hukuku unsurlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Eş zamanlı olarak, bütçe koşullarının da ölçülü bir şekilde destek vermesi gerekmektedir. Güçlü bir bütçe daha teknolojik hizmetlerin yerine getirilebilmesinde destekleyici olacaktır.

Bilgi politikaları ile ilgili olarak ele alınan literatür incelendiğinde karşılaşılan durum, genellikle bilgi politikalarının uygulanması ve geliştirilmesi konusunda ülke çapında eksikliklerin olduğudur. Ele alınan akademik çalışmalarda genel olarak, bu eksikliklerin gelecekte düzeltilebilmesi açısından yapılabilecek uygulamalar konusunda da öneriler sunulmaktadır. Aşağıda, bilgi politikaları ile ilgili olan genel literatür değerlendirilmektedir. İlgili eserler incelenerek, eserlerden çıkarılacak bilgiler analiz edilmiştir. (Tablo 2)

Tablo 2*Hükümet Programlarının Bilgi Politikalarıyla İlişkisinin Analizi*

Yayın Künyesi	Hükümet Programlarıyla İlişkisi
“Ulusal Bilgi Politikası Sorunsalına Pragmatik Bir Yaklaşım” (Aslan, 1997)	Son yıllarda geliştirilen ulusal bilgi politikaları, “çoğunlukla bilgi endüstrisi ve bilgi toplumu konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Fakat hükümet programlarında kütüphaneye ve bilgi hizmetlerine yeterince değinilmemektedir. Dünyanın değişimi ve küresel eğilimler bilgi politikalarına yaklaşımlarda önemli rol oynamaktadır. Türkiye gibi bazı ülkelerde hükümetlerin kapsamlı bir bilgi politikası oluşturmaya pek istekli olmadıkları görülmektedir”. Yalnızca ekonomik açıdan gerek duyulmasından dolayı telif hakları ve teknolojik altyapı gibi bazı spesifik konularda düzenlemeler yapılmaktadır. Bu koşullarda bilgi hizmetleri alanında çalışanların bilgi politikası konusundaki fikirleri ve çalışmaları hiçbir şekilde dikkate alınmamaktadır. Bu olumsuz durumların çözümü için bilgi uzmanlarının belirli periyotlarla bir araya gelerek ulusal bilgi politikası konusundaki görüşlerini geniş bir rapor haline getirmeleri ve bu raporu da devletin üst makamlarına kabul ettirebilmeleri gerekmektedir. İlgili devlet kurum/kuruluşlarının görüşleri de alındıktan sonra raporun son durumu; partilerle, karar mekanizmalarında güçlü kişilerle, basınla paylaşılmalı ve en önemli nokta olarak raporlar üst yöneticilere veya yönetici adaylarına kabul ettirilmelidir.
“Bilgi Politikaları Açısından Kapitalist Ekonomik Sistemde Bilgi Toplumu Olgusu” (Fenerci, 2004)	Günümüzde bilgi toplumu olma olgusu önemli bir durumdur. Toplumlar bilgiyi benimsedikleri ölçüde gelişme göstermektedirler. Bilginin elde edilmesinin yollarının tanımlanması önemlidir. Bu nedenle bilginin elde edilmesinin kolaylaşması için, bilginin dağıtımı ile işlenmesine yardımcı olan tüm sistemler ön planda tutulmalıdır. Bilgi toplumu olmak yalnızca üretimde verimli olmak değil, aynı zamanda devletin tüm altyapı koşullarını da bilgi erişime uygun olarak düzenlemektir. Bilgi politikaları oluşturulup uygulanırken yeni toplumsal yapıların nitelikleri de göz önüne alınmalıdır. Bilgi toplumunun, kapitalizmin ön plana getirdiği koşullara uygun olarak ortak bir sistem içerisinde gelişmesi üzerinde durulmuştur. Kapitalizmin beraberinde getirdiği olumsuz etmenlerden, bilgi toplumunun korunması da önem arz etmektedir. Bir devletin içerisinde bulunduğu ekonomik ve siyasi koşullar, bilgi politikalarının da yönünü belirleyecektir.
“Bilgi Politikası ve Bilgi Ekonomisi: Verimlilik, İstihdam, Büyüme ve Kalkınma” (Uçkan, 2006)	Türkiye’nin küresel dünyada rekabet avantajı ortaya koyabilmesi için dengeli büyüme ile kalkınmayı destekleyen reformları doğrudan hayata geçirebilmesi gerekmektedir. Bu reformların hızlıca ve direniş görmeden hayata geçirilebilmesi amacıyla ulusal bilgi politikasına ihtiyaç duyulmaktadır. Oluşturulacak olan bilgi politikaları iki ucunda bilgi toplumu ve bilgi ekonomisinin geçerli olmasını benimseyen bir ulusal iradenin oluşumunu sağlayabilmektedir. Bilgi politikalarının kalıcı duruma gelebilmesi ise özel sektör, eğitimciler ve bilim insanlarının ortak şekilde dâhil olduğu, belirli stratejilerin geliştirilmesi koşuluna bağlıdır. Ülkemizde bilgi politikalarının hedeflenen ölçüde kullanılabilmesi ile bilgi ekonomisinin gelişimine tutunmuş olan hizmetler de gelişme gösterecektir. Telefon hatlarının kalitesi, kişisel bilgisayar ve mobil telefon sayısının artışı, internet erişiminin yaygınlaşması gibi etkenler, günümüzde artık ulusların zenginliğini göstermesi açısından

oldukça önemlidir. Avrupa’da 2005 yılından itibaren benimsenen Avrupa Birliği (AB) Bilgi Toplumu politikalarının geliştirilmesi gereken diğer boyutları konusunda şu ilkeler benimsenmiştir:

-Bilgi güvenliği tehditleri ve siber suçlar konusunda daha güçlü bir uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi,

-Bilgi teknolojileri konusunda önemli bir aktör olan kamu kesiminin daha güçlü bilgi teknolojileri kullanımının sağlanması,

-Özellikle e-devlet alanındaki eksikliklerin çözümlenmesi, iş dünyasında özellikle kol gücü isteyen işlerin elektronik ortama alınarak, hizmetlerin standartlaştırılması sağlanmalıdır.

Geliştirilmeye devam eden bilgi politikaları, yeni dijital bölünme risklerini önleyebilecek ve teknolojilerin kullanımını kolaylaştıracak içerik ve hizmetlerin katkısıyla, toplumun tüm kesimlerini içeriğine alabilecek potansiyeli taşıyan dijital bilgi okuryazarlığını sağlayabilecektir. Bilgi ekonomisinin geliştirilmesi, Türkiye’nin AB’ye dâhil olma şansını da yükseltecektir.

“Türkiye’de Kültür Politikası ve Kütüphane: 1980 Sonrası Durum” (Yılmaz, 2009; akt. Özel, 2009)

Bu çalışmada, halk kütüphanesi hizmetlerinin Türk kültür politikası üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Dönem olarak 1980 sonrası halk kütüphanelerinin durumu ön plandadır. Bu doğrultuda Türkiye’de kültür kavramına ilişkin yasal gelişmeler ve hükümet programları incelenmiştir. Kütüphane kurumunun hükümet programlarına ve bilgi politikalarına olan etkisi irdelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma sonucunda, “ulusal kültür politikasının kütüphane kurumunu algılayışta ve kavrayışta sistematik, bütüncül ve toplumsal değişimi yakalama anlamında çağdaş bir içeriğe sahip olmadığı gerçeği ortaya çıkarılmıştır”.

“Türkiye’de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980” (Oğuz, 2010)

Bu çalışmada, Türkiye’de uygulanan kültür politikaları ele alınmıştır. Bu doğrultuda hükümet programları, hukuki düzenlemeler, siyasi parti programları eğitim ve kültürel alandaki değişimler bağlamında incelenmiştir. Kalkınma planlarının ve uygulanan ekonomi politikalarının kütüphanelere olan yansımaları analiz edilmiştir. İncelemeden elde edilen sonuçlara göre, kültürel faaliyetlerin geçmişten günümüze kadar farklı dönemlerde, o dönemin koşullarına uygun şekil aldığı görülmektedir. “Türk siyasi hayatının 1923-1980 yılları arasındaki tüm durumunu yansıtan bu çalışma, o dönemdeki yönetim anlayışının ve kültüre bakış açısının kütüphanelerin gelişim süreçleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkiler gösterdiğini doğrudan analiz etmektedir. Türkiye’de kütüphanelerin ve kütüphane hizmetlerinin gelişimi üzerinde kültür politikalarının çok büyük etkisi olmuştur. 1923-1980 yılları arasında Türkiye’de uygulanan kültür politikalarında kütüphaneler ve bilgi politikaları konusunda gözlenen eksikliklerin sebepleri arasında, kütüphanecilik mesleğini yürüten meslektaşların siyasi faaliyetlerden özellikle geri durmaları büyük bir eksikliğe sebep olmuştur”. Bu eksiklik Türkiye’de kütüphanecilik mesleğinin gelişmesini etkilemiştir.

“Bilgi Politikası Konusundaki Uluslararası Çalışmalarda Kütüphane Kurumuna Yaklaşım: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ile Birleşmiş Milletler Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi” (Yılmaz ve Aydın, 2011)

Bilgi politikası konusunda özellikle uluslararası nitelikte olan Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ve Birleşmiş Milletler Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi çalışmalarını inceleyerek, bilgi merkezlerinin daha aktif şekilde politikalar geliştirmesi gerektiğini güçlü bir şekilde savunmaktadırlar. Bu çalışmalarda, kütüphane ve bilgi merkezi kurumlarının

işlevlerine yönelik benimsenen yaklaşımın değerlendirilmesi yapılmıştır. Eğer bilgi merkezleri olması gerektiği gibi kullanıcılara yönelik nicelik ve nitelikte oluşturulurlarsa toplumları hızlıca ve verimli şekillerde bilgi toplumuna dönüştürülebileceğine dikkat çekmektedirler. Bunun yanında hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların kütüphaneye öncelik tanınması gerektiği belirtilmektedir. Günümüzde bilgi toplumunun geliştirilmesi açısından, kütüphanelerin sahip olduğu bilgi kaynaklarında da önemli değişimler olmaktadır. Daha fazla sayıda elektronik kaynağın kullanıma sokulması bu değişimlerin en başında gelmektedir. Bu kaynakların içerisinde elektronik veri tabanları, elektronik dergiler, elektronik kitaplar vb. farklı formatta kaynaklar bulunmaktadır. Elektronik formatların gelişim göstermesi bireyler, bölgeler ya da ülkeler arasındaki dijital uçurumun azaltılmasına da katkıda bulunacaktır. Bilgi toplumu stratejisinde, bilgi merkezleri dijital uçurumun kapatılmasında önemli roller üstlenmektedir.

“Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri” (Canata, 2012)

Türkiye’de ulusal düzeyde bilgi sistemlerini ve bilgi hizmetlerini düzenleyen, devletin bilgi edinim ve kullanım potansiyelini yönlendirebilecek ulusal bir bilgi politikasının bulunmamasını ve daha kötüsü bu tarz bir politikanın geliştirilmesi için hükümetler veya bürokrasi kanadında aktif çalışmaların yapılmamasını eleştirmektedir. “Bilgi merkezlerinin gelişigüzel yönetilmesi beraberinde bilgi toplumu olma yolunda adımlar atan Türkiye’yi de olumsuz etkilemektedir”. İlgili çalışmada konuyu daha derin açılardan ele alabilmek amacıyla, Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri konusu bilgi kavramı ve ilişkili kavramlar üzerinden ele alınmıştır. Dünyada bilgi politikalarının genel ilerleyişi ve kullanımı konusundaki uygulamaların yönü ve geleceği konusu da anlatılmıştır. Sonuç olarak, bugün ve gelecekte bilgi politikalarının geliştirilmesi için yapılması gereken en önemli faaliyetler; ülkedeki her kesimin bilgi ihtiyacını karşılayabilecek hizmetlerin benimsenmesi ile ulusal bilgi politikasının devamlılığıdır. Bu mücadele, bilginin ilk üretildiği andan kullanımına kadar olan tüm süreçleri kapsama potansiyeli taşıyan kurum ve kuruluşların gerekli iç-dış örgütlenmelerini tamamlamaları ve çalışmalarını eyleme geçirebilmeleridir. Fakat Türkiye’nin kurulduğu günden itibaren yaşadığı siyasi bunalımlardan dolayı bu faaliyetlerin güçlü şekilde hayata geçirilmesinin zor olduğu görülmektedir. Bilgi politikası ile ilgili sıkıntıları objektif şekilde analiz edebilmek de oldukça önemlidir. “Bilgi politikası geliştirme yetkisinin yalnızca; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK), Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAIE), Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), T.C. Hazine Bakanlığı vb. kurumların tekelinde olmaması gerekmektedir”. Bu kurumlarda da alt yapı olanakları yetersizdir. Daha da önemlisi, Türkiye’deki kurumlar arasında yeterli bir eşgüdüm de sağlanamamaktadır. Bu olumsuz durumlar kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını da olumsuz etkilemektedir. Bu durumların düzeltilmesi amacıyla; bilgi uzmanları, arşivciler ve tüm akademisyenlerin mesleki anlamda dünyadaki gelişmeleri yakından takip eden, özellikle yabancı dil ve bilgisayar bilgisinde yetkin ve donanımlı kişiler olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir. Tüm bu açılardan bilgi yöneticisi yetiştiren ve eğiten, bilgi ve belge

	yönetimi bölümleriyle iş birliğine gidilmesi tavsiye edilmektedir.
“Türkiye’nin Bilim-Teknoloji Politikalarında Kütüphane Kurumuna Yaklaşım” (Yılmaz ve Dalkıran, 2012)	“Çalışmada, Türkiye’nin 2000 yılı sonrası bilim-teknoloji politikalarında kütüphane kurumuna ilişkin yaklaşımın değerlendirilmesi yapılmıştır. Sonuç olarak, Türkiye’nin bilim-teknoloji politikalarında kütüphane kurumuna ilişkin yaklaşımın son derece zayıf olduğu ve kütüphanecilerin çağdaş bir bilim-teknoloji politikası oluşturulması için politika süreçlerine müdahale etmeleri önerilmiştir”.
“Avrupa Birliği (AB) Bilgi Güvenliği Politikaları” (Henkoğlu ve Yılmaz, 2013)	Özellikle son 20 yıl içerisinde Avrupa Birliği (AB) Bilgi Politikalarına önem verilmeye başlanmıştır. Çalışmada; AB bilgi güvenliği politikalarını şekillendiren unsurlar belirlenmiş, politikaların amaçları ve etkileri üzerinde durulmuştur. Bilgi güvenliği politikaları, McCumber’in bilgi güvenliği modeline uygun olarak ele alınmıştır. Bilgi güvenliğinin yasal yönü olarak ele alınan AB direktifleri ve çeşitli sözleşmeler, bilgi güvenliği politikalarının geçmiş ve bugününün denetimi konusunda önemli belgeler durumundadırlar. Bilgi güvenliğinin günümüz internet dünyasında önem verilen bir konu olması zorunludur. Bilgisayara dayalı bir ortamda, yüzde 100 hiçbir zaman bilgi güvenliği sağlanamaz. Fakat elden gelen tüm koşulların zorlanması gerekmektedir. Dünyanın diğer bölgeleri ile kıyaslandığında AB’nin bu konuda önde olduğunu ve bilgi güvenliği konusuna daha fazla oranda özen duyduğunu göstermektedir.
“Türkiye’de Eğitim Politikası ve Kütüphane” (Yılmaz, 2018)	İnsanoğlu, hayattaki birçok yaşamsal fonksiyonunu aldığı eğitim ile edinmektedir. Eğitim faaliyetleri geçmişten günümüze gelen bilginin katkısıyla gerçekleştirilmektedir. Bilgi, yaşamı anlamının ve sosyalleşmenin en önemli aracıdır. Eğitim sürecinde bilgi edinme, bilgiyi kullanma ve aktarma işlevleri yerine getirilir. Bilgi arttıkça eğitim sürecinin de geliştiği gözlemlenebilir. Eğitim faaliyetlerine önemli katkı sağlayan kütüphane kurumları, insanın eğitim sürecinde gereksinim duyduğu tüm bilgileri ona sunan ve örgütleyen toplumsal kuruluşlardır. Eğitim politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması beraberinde çağdaş bir bilgi politikasının da geliştirilmesini sağlayacaktır. Tüm bunların yanında hükümet programlarında kütüphane olgusunun terim düzeyinde dahi geçmemesi oldukça olumsuz bir durumdur. Türk siyasal partilerinin ortaya koydukları parti programlarında eğitim ve kütüphane hizmetlerine yönelik yaklaşımları yetersizdir. Türkiye’de eğitim ve kütüphane hizmetleri oldukça yetersizdir. İvedilikle bilgi politikalarına önem verilmelidir.
“Türkiye’nin Cumhuriyet Dönemi Ulusal Bilim-Teknoloji Politikalarında Bilgi Yönetimi ve Bir Model Önerisi” (Ekici ve Yılmaz, 2022)	Çalışmanın amacı, Türkiye’nin Cumhuriyet Döneminde bilim-teknoloji konusunda yürüttüğü politikalarda hangi aşamada olduğunun görülebilmesidir. Sonuç olarak, bilginin devletin kalkınmasındaki önemi artış göstermiş, fakat bilgi yönetimi konusunda algının düşük seviyede olduğu görülmektedir. Ulusal bilgi teknolojisi politikalarının geliştirilmesi konusunda daha özgün çalışmalar yerine getirilmelidir. Bilgi yönetimi konusundaki eksik yönler, diğer bilgi politikası alanlarıyla kopukluklara neden olmaktadır. “Çalışma kapsamında sunulan Ulusal Bilim-Teknoloji Politikaları Bağlamında Bilgi Yönetimi Stratejisi Geliştirme ve Uygulama Modeli, özgün bir bilgi yönetimi stratejisi sunabilmektedir. Sonuç olarak, bilgi yönetiminin tüm bileşenlerini hayata geçirebilecek bir ulusal strateji ve politika belgesinin ortaya konması gerekmektedir”.

Tablo 2’de bilgi politikasıyla ilgili ele alınan yayınlarda detaylı şekilde önerildiği gibi, bilgi politikalarının her kamu kurumu tarafından benimsenmesi, kurum yöneticileri tarafından sahiplenilmesi, bilgi politikalarının uygulanmasının toplumun faydasına olduğunun görülmesi, bilgi teknolojilerinden bilgi politikalarının geliştirilmesi için faydalanılması ve bilgi yöneticilerinin üniversitelerdeki bilgi ve belge yönetimi, bilgi yönetimi, bilgisayar mühendisliği, yapay zekâ vb. bölümlerin desteği ile bilgi teknolojilerinin kullanımı konusunda yetkin ve donanımlı olarak yetiştirilmelerinin sağlanması, bilgi politikalarının geliştirilmesi konusunda oldukça faydalı olacaktır.

4. Araştırmanın Amaç, Kapsam ve Yöntemi

Bu çalışmada, Türkiye’de ilk hükümetin kuruluşu ile başlayan (1923) ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilen 2018 yılına kadarki süreçte kurulan hükümetlerin programlarındaki (Hükümet Programları, 2013)¹ bilgi politikaları alanına yönelik tüm ifadelerin ve ele alınan konuların içerik analizinin yapılması amaçlanmıştır.

“İçerik analizi; yazılı, sözlü veya günümüzde daha çoğunlukla görsel mesajları çözümleyerek, mesajın özelliklerini sistematik biçimde özetleyen; metnin bağlamından soyutlanmadan oluşturulan kategorilerle mesajın ve kaynağın temel içeriklerinin ve içerdikleri mesajların özetlendiği bir araştırma yöntemidir” (Yıldırım, 2015, s. 125). İçerik analizi günümüzde akademik eserlerde daha sıklıkla kullanılan bir yöntem durumundadır. “19. yüzyılda makaleler, reklamlar ve politik konuşmaları analiz etmek için kullanılmaya başlanan yöntem; günümüzde iletişim, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarda metinlerin içeriklerinin çözümlenmesinde sıkça kullanılan bir yöntem hâline gelmiştir” (Harwood ve Garry, 2003, s. 14).

Hükümet programlarında bilgi politikaları alanına yönelik konulara nasıl yer verildiğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada ülkemizde kurulan toplam 65 hükümetin programı incelenmiştir. İçerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilen analizde, tümevarımsal yaklaşımla yapılan analizler doğrultusunda toplam yedi alt başlık belirlenmiştir. Bu alt başlıklar, bilgi altyapısı, bilgi sistemleri, bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi teknolojileri, bilgi güvenliği-hukuku, bilgi ile ilgili diğer alanlardır.

Bu ifadelerin ele alınması ve analiz edilmesi sürecinde bazı durumlarda doğrudan ifadelerin yer aldığı metinler, bazı durumlarda ise bu ifadelerin yakın olduğu ifadeler ele alınarak analiz edilmiştir. Çalışmada değerlendirmeler, siyasi bakış açısından ayrı olarak, objektif ve yalnızca yazılı metinde belirtilen bilgilere dayanarak yapılmıştır. Hükümet programlarında bilgi politikaları ile ilgili ifadelerin incelenmesini amaçlayan bu çalışma, doğrudan hükümet programlarının sunumu sırasında yapılan konuşmaların yazılı hâle getirildiği metinlerdeki ifadeler üzerinden gerçekleştirilen nitel bir analizdir ve programlar arasında herhangi bir karşılaştırma yapma amacı taşımamaktadır.

Çalışmada ifadeler; içeriğine göre olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılarak sınıflandırılmış, sayılmış ve tablolaştırılmıştır. Çalışmada cevap aranan soru “Türkiye’deki hükümet programlarında bilgi politikaları ile ilgili başlıklara nasıl yer verilmektedir?” şeklindedir.

Tablo 3’de Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin kronolojik sıralaması verilmiştir.

Tablo 3

Türk Hükümetlerinin Kronolojik Sıralaması

“01. HÜKÜMET 01/11/1923 06/03/1924	İSMET PAŞA (İNÖNÜ)
02. HÜKÜMET 06/03/1924 22/11/1924	İSMET PAŞA (İNÖNÜ)
03. HÜKÜMET 22/11/1924 03/03/1925	ALİ FETHİ BEY (OKYAR)
04. HÜKÜMET 04/03/1925 01/11/1927	İSMET PAŞA (İNÖNÜ)
05. HÜKÜMET 01/11/1927 27/09/1930	İSMET PAŞA (İNÖNÜ)
06. HÜKÜMET 27/09/1930 04/05/1931	İSMET PAŞA (İNÖNÜ)
07. HÜKÜMET 04/05/1931 01/03/1935	İSMET İNÖNÜ

¹Not: 65 Hükümet programına, TBMM Açık Erişim Sistemi ve T.C. Resmi Gazete adreslerinden erişilmiştir. Linkler: <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/2305701f-7bde-4344-bfbe-4166743fe1e2>
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140907-1-1.pdf>

08. HÜKÜMET 01/03/1935 25/10/1937	İSMET İNÖNÜ
09. HÜKÜMET 25/10/1937 11/11/1938	MAHMUT CELAL BAYAR
10. HÜKÜMET 11/11/1938 25/01/1939	MAHMUT CELAL BAYAR
11. HÜKÜMET 25/01/1939 03/04/1939	REFİK SAYDAM
12. HÜKÜMET 03/04/1939 08/07/1942	REFİK SAYDAM
13. HÜKÜMET 09/07/1942 09/03/1943	ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU
14. HÜKÜMET 09/03/1943 07/08/1946	ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU
15. HÜKÜMET 07/08/1946 10/09/1947	MEHMET RECEP PEKER
16. HÜKÜMET 10/09/1947 10/06/1948	HASAN SAKA
17. HÜKÜMET 10/06/1948 16/01/1949	HASAN SAKA
18. HÜKÜMET 16/01/1949 22/05/1950	ŞEMSETTİN GÜNALTAY
19. HÜKÜMET 22/05/1950 09/03/1951	ADNAN MENDERES
20. HÜKÜMET 09/03/1951 17/05/1954	ADNAN MENDERES
21. HÜKÜMET 17/05/1954 09/12/1955	ADNAN MENDERES
22. HÜKÜMET 09/12/1955 25/11/1957	ADNAN MENDERES
23. HÜKÜMET 25/11/1957 27/05/1960	ADNAN MENDERES
24. HÜKÜMET 30/05/1960 05/01/1961	CEMAL GÜRSEL
25. HÜKÜMET 05/01/1961 27/10/1961	CEMAL GÜRSEL
26. HÜKÜMET 20/11/1961 25/06/1962	İSMET İNÖNÜ
27. HÜKÜMET 25/06/1962 25/12/1963	İSMET İNÖNÜ
28. HÜKÜMET 25/12/1963 20/02/1965	İSMET İNÖNÜ
29. HÜKÜMET 20/02/1965 27/10/1965	SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ
30. HÜKÜMET 27/10/1965 03/11/1969	SÜLEYMAN DEMİREL
31. HÜKÜMET 03/11/1969 06/03/1970	SÜLEYMAN DEMİREL
32. HÜKÜMET 06/03/1970 26/03/1971	SÜLEYMAN DEMİREL
33. HÜKÜMET 26/03/1971 11/12/1971	NİHAT ERİM
34. HÜKÜMET 11/12/1971 22/05/1972	NİHAT ERİM
35. HÜKÜMET 22/05/1972 15/04/1973	FERİT MELEN
36. HÜKÜMET 15/04/1973 26/01/1974	MEHMET NAİM TALU
37. HÜKÜMET 26/01/1974 17/11/1974	MUSTAFA BÜLENT ECEVİT
38. HÜKÜMET 17/11/1974 31/03/1975	SADİ IRMAK
39. HÜKÜMET 31/03/1975 21/06/1977	SÜLEYMAN DEMİREL
40. HÜKÜMET 21/06/1977 21/07/1977	MUSTAFA BÜLENT ECEVİT
41. HÜKÜMET 21/07/1977 05/01/1978	SÜLEYMAN DEMİREL
42. HÜKÜMET 05/01/1978 12/11/1979	MUSTAFA BÜLENT ECEVİT
43. HÜKÜMET 12/11/1979 12/09/1980	SÜLEYMAN DEMİREL
44. HÜKÜMET 21/09/1980 13/12/1983	BÜLENT ULUSU
45. HÜKÜMET 13/12/1983 21/12/1987	TURGUT ÖZAL
46. HÜKÜMET 21/12/1987 09/11/1989	TURGUT ÖZAL
47. HÜKÜMET 09/11/1989 23/06/1991	YILDIRIM AKBULUT
48. HÜKÜMET 23/06/1991 20/11/1991	MESUT YILMAZ
49. HÜKÜMET 20/11/1991 16/05/1993	SÜLEYMAN DEMİREL
50. HÜKÜMET 25/06/1993 05/10/1995	Prof. Dr. TANSU ÇİLLER
51. HÜKÜMET 05/10/1995 30/10/1995	Prof. Dr. TANSU ÇİLLER
52. HÜKÜMET 30/10/1995 06/03/1996	Prof. Dr. TANSU ÇİLLER
53. HÜKÜMET 06/03/1996 28/06/1996	AHMET MESUT YILMAZ
54. HÜKÜMET 28/06/1996 30/06/1997	Prof. Dr. NECMETTİN ERBAKAN
55. HÜKÜMET 30/06/1997 11/01/1999	AHMET MESUT YILMAZ
56. HÜKÜMET 11/01/1999 28/05/1999	MUSTAFA BÜLENT ECEVİT
57. HÜKÜMET 28/05/1999 19/11/2002	MUSTAFA BÜLENT ECEVİT
58. HÜKÜMET 19/11/2002 12/03/2003	ABDULLAH GÜL
59. HÜKÜMET 14/03/2003 29/08/2007	RECEP TAYYİP ERDOĞAN
60. HÜKÜMET 29/08/2007 06/07/2011	RECEP TAYYİP ERDOĞAN
61. HÜKÜMET 06/07/2011 29/08/2014	RECEP TAYYİP ERDOĞAN
62. HÜKÜMET 29/08/2014 28/08/2015	Prof. Dr. AHMET DAVUTOĞLU
63. HÜKÜMET 25/08/2015 24/11/2015	Prof. Dr. AHMET DAVUTOĞLU
64. HÜKÜMET 25/11/2015 24/05/2016	Prof. Dr. AHMET DAVUTOĞLU
65. HÜKÜMET 25/05/2016 09/07/2018	BİNALİ YILDIRIM

5. Genel Analiz ve Bulgular

Çalışma kapsamında 1923-2018 yılları arasında kurulmuş toplam 65 hükümetin programı, bilgi politikaları ve bilgi politikalarına etki eden ilgili düzenlemelere dair ifadeler yönünden içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda bilgi altyapısı, bilgi sistemleri, bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi teknolojisi, bilgi güvenliği-hukuku ve bilgi ile ilgili diğer alanlar olmak üzere toplam yedi kategori belirlenmiş olup ilgili ifadeler bu başlıklar altında nicel ve nitel olarak incelenmiştir. Sonuçların sunulduğu Tablo 4’te her bir satırda bir hükümet programında bilgi politikaları alanı ile ilgili ifadeler, belirlenen altı kategoriyi gösteren sütunlar altında olumlu (1), olumsuz (0) olarak kodlanmıştır. Çalışmada “ele alacağız, gerçekleştireceğiz, çalışacağız” gibi ifadeler olumlu olarak; “düzeltilmeye ihtiyaç vardır, eksikliğin giderilmesi gerekmektedir” gibi ifadeler olumsuz olarak kodlanmıştır.

Bilgi politikaları doğrudan sadece 58. Hükümet Programında “Atatürk’ün ulusumuza gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne erişme hedefi doğrultusunda, gelişmemizi hızlandırmak amacıyla, hükümetimiz, kapsamlı bir ulusal bilgi politikası oluşturacaktır” ifadesinde geçmektedir. Bu ifade, o dönem için bilgi politikası konusunun ciddiyetle ele alındığını göstermesi açısından oldukça önemli bir gelişmedir.

Altı kategoriye dair metinlerden çıkarılan ifadeler genel olarak aşağıda analiz edilmiştir.

Bilgi Altyapısı hakkında;

- 26., 27. ve 28. Hükümet Programlarında, özellikle tarım ve ticari bilgi altyapısı ifadeleri ele alınmıştır.
- 36., 38. ve 41. Hükümet Programlarında, özellikle Yüksek Öğretim Bilgisi altyapısı ifadeleri üzerinde durulmaktadır.
- 43. Hükümet Programında; “Bilgi ile memleket meselelerini takip edecek bir organizasyon, bir disiplin ve bir takip meselesi kurmaya mecburuz” ifadesi ile bilgi altyapısının kurulması planlanmıştır.
- 45. Hükümet Programında bilgi teşkilatlanması ve kurulumu üzerinde durulmuştur.
- 46. Hükümet Programında, “bilgisayar ve veri nakli için sayısal şebekelerin kurulması ve genişletilmesi faaliyetleri’ altyapı oluşumu açısından önerilmektedir.
- 58. Hükümet Programında, “yerel ve merkezi kamu kurum ve kuruluşlarının daha süratli, etkin ve ekonomik çalışmasını sağlamak amacıyla ileri elektronik teknolojilerden yararlanılacak ve gerekli iletişim ağının geliştirilmesi için bilgi altyapısının oluşturulması ile ülke çapındaki söz konusu iletişim ağına bağlanmasına çalışılacaktır” ifadesi ele alınmaktadır.
- 65. Hükümet Programında, e-Devlet bilgi altyapısının ön planda olacağı ifade edilmiştir.

Bilgi Sistemleri hakkında;

- 26. Hükümet Programında, bilgilerin geliştirilmesini öneren bir sistemin kurulması konusu ele alınmaktadır.
- 36., 38. ve 41. Hükümet Programlarında, Yüksek Öğretim Bilgisi Sistemlerinin geliştirilmesi ve bu durumun milli eğitime yapabileceği katkılar üzerinde durulmuştur.
- 43. Hükümet Programında; “Bilgi ile memleket meselelerini takip edecek bir organizasyon, bir disiplin ve bir takip meselesi kurmaya mecburuz” ifadesi ile devamlılığı olan bir bilgi sisteminin kurulması planlanmıştır.
- 45. Hükümet Programında bilgi teşkilatlanması ve sistemi üzerinde durulmuştur.
- 46. Hükümet Programında, “bilgisayar ve veri nakli için sayısal şebekelerin kurulması ve genişletilmesi’ önerilmektedir.
- 57. Hükümet Programında ‘yerel yönetimlerin kendi öz kaynaklarına kavuşturulması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve özellikle emlak sektöründe coğrafi veri tabanına dayanan bilgi sistemlerine geçilmesi konusunda yerel yönetimlere destek verilmesi’ üzerinde durulmaktadır.
- 58. Hükümet Programında, bilgi altyapısının titizlikle kurulduğu ve işlevsel bir duruma getirildiği ifade edilmektedir.
- 65. Hükümet Programında, “e-Devlet hizmet sunumunda ihtiyaç duyulan temel bilgi sistemleri Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı, Kamu Güvenli Ağı, Kamu Entegre Veri Merkezi projelerinin gerçekleştirileceği” ifade edilerek Türkiye’nin uzmanlık birikimine sahip olduğu belirli alanlarda, Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programları Sisteminin kurulacağı belirtilmiştir.

Bilgi Kaynakları hakkında;

- 26., 27. ve 28. Hükümet Programlarında, çeşitli faaliyet alanlarında (kalkınma, istatistik, tarım, hukuk vb.) ele alınması gereken bilgi kaynakları üzerinde durulmuştur.
- 29., 30., 31. ve 32. Hükümet Programlarında özellikle teknik bilgi kaynakları ve politik bilgi kaynakları ele alınmaktadır.
- 33., 34., 35. Hükümet Programlarında teknik bilgi ve dini bilgi kaynakları ifadeleri üzerinde durulmaktadır.
- 43. Hükümet Programında ‘bilgisayar ve otomasyon’ ifadelerinin kullanılması dikkat çekicidir. Bilgi kaynağı olarak, bilgisayarın ifade altına alınması o yıllardaki teknoloji açısından oldukça önemlidir.
- 45. Hükümet Programında bilgi kaynağı olarak, bilgisayar, otomasyon ve her türlü teknolojik alet ele alınmıştır.
- 46. Hükümet Programında bilgi kaynağı olarak, “bilgisayar ve veri nakli için sayısal şebekelerin kurulması ve genişletilmesi” önerilmektedir.
- 48. ve 49. Hükümet Programlarında, bilgi akımı kaynakları ve bilgi bankası teknolojilerinden bahsedilmektedir.
- 58. Hükümet Programında, bilgi kaynaklarının artık bilgi ağları ve veri tabanları üzerinde işlevsel duruma getirildiği vurgulanmaktadır.
- 65. Hükümet Programında, bilgi kaynağı olarak elektronik dünya ve dijital teknolojilerin öneminden bahsedilmektedir.

Bilgi Hizmetleri hakkında;

İncelenen 65 Hükümet Programında, bilgi hizmetleri ile ilgili ifadeye ulaşılamamıştır.

Bilgi Teknolojisi hakkında;

- 43. Hükümet Programında “bilgi ve teknoloji üretimi çalışmaları milli kalkınma hedeflerine göre yönlendirecek ve bu çalışmaların ülkenin sosyo-ekonomik politikasıyla bütünleşmesi sağlanacaktır” ifadesi ile bilgi teknolojisi kavramının ilk olarak ele alındığı görülmektedir.
- 46. Hükümet Programında bilgi teknolojisi olarak, “bilgisayar ve veri nakli için sayısal şebekelerin kurulması ve genişletilmesi” önerilmekte ve teknolojinin devamlılığının sağlanması savunulmaktadır.
- 48. ve 49. Hükümet Programlarında, bilgi akımı kaynakları ve bilgi bankası teknolojilerinden bahsedilmektedir.
- 52. Hükümet Programındaki “bilgi çağı ve bilgi teknolojisiyle donatılmış genç neslin yetiştirilmesinin gerekli olduğu” ifadesi oldukça önemlidir. Bu vizyoner söz, ilk kez bu hükümet programında ifade edilmiştir. Bu ifade ile gelecekte teknolojik yenilikleri içten benimsemiş bir neslin yetiştirilebileceği ifade edilmiştir.
- 55. Hükümet Programında bilgi ve teknoloji transferine imkân sağlayacak uygulamaların geliştirilmesi önerilmektedir.
- 56. Hükümet Programında bilgi işlem teknolojisi yardımıyla vergi uygulamaların geliştirilmesi önerilmektedir.
- 57. Hükümet Programında Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezinin kurulması konusu üzerinde durulması önemlidir.
- 58. Hükümet Programında, bilgi teknolojilerinin her geçen gün geliştiği vurgulanmakta ve bilgisayar yazılım teknolojisi alanında Silikon Vadisi örneği ele alınmaktadır.
- 65. Hükümet Programında, Bilgi ve İletişim Teknolojileri destekli entegre uzaktan sağlık ve bakım uygulamalarının yaygınlaştıracağı üzerinde durulmuştur. Engellilere özel Bilgi ve İletişim Teknolojileri yazılım ve donanımlarının yaygınlaştırılması ihtiyacı vurgulanmıştır.

Bilgi Güvenliği-Hukuku hakkında; iletişim teknolojilerindeki gelişmeler göz önüne alınarak 2000’li yıllardan sonra hükümet programlarında bahsedilen bir başlık haline geldiği göz önüne alınarak,

- 57. Hükümet Programından (2002) önceki hükümet programlarında bu ifadeye doğrudan hiç rastlanmamıştır. Özellikle 58. Hükümet Programı (2003) ve 59. Hükümet Programında (2007) bu başlıkla doğrudan ilgili ifadeler yer almaktadır.
- 49. Hükümet Programında, basın özgürlüğü, yurttaşların bilgi edinme hakkı ve hukuku hakkında bilgilere değinilmiştir.

- 58. Hükümet Programında, “bilgi edinme hakkının toplumun bütün kesimlerine yaygınlaştırılabilmesi amacıyla bilgi edinme hakkı kanunu” çıkarılacağı vurgulanmaktadır.
- 59. Hükümet Programında “özel hayatın ve özel haberleşmenin güvenliğiyle ilgili her türlü teknik ve yasal önlemin” alınacağı ifade edilmektedir.
- 62. Hükümet Programında doğrudan bilgi güvenliğinden bahisle “toplumun tüm kesimlerine kişisel bilgi mahremiyeti ve güvenliğini sağlayacak, kullanıcı ihtiyaçları dikkate alınarak tasarlanmış hizmetlerin yer alacağı bütünleşik ve güvenilir bir e-devlet yapısının oluşturulmasına yönelik uygulamaların artırılacağı” vurgulanmaktadır.
- 64. Hükümet Programında “kişisel verilerin korunması ve siber güvenliğe ilişkin yasal düzenlemelerin yapılacağı” vaat edilmektedir.

Bilgi ile İlgili Diğer Alanlar; herhangi bir tek başlık altına alınamayan bilgi ile ilişkili genel ifadeleri kapsamaktadır.

- 49. Hükümet Programında ‘bilgi toplumundan’ ilk kez bahsedilmesi o yıllar için oldukça önemlidir.
- 58. Hükümet Programında “hükümetimiz, bilgi ve refah toplumuna ulaşmak için eğitimin yaygınlaşmasını sağlayacaktır” ifadesi çok önemlidir. Bu ifade ile artık ülkenin bilgi toplumuna doğru evrildiği açıkça görülebilmektedir. Bunun yanında “ülkemizdeki üniversite sisteminin, bilgi ekonomisinin gerektirdiği kaliteli insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla yeniden düzenlenmesi gerektiği” ifadesi de önem arz etmektedir.
- 64. Hükümet Programında, “vatandaşların ortak değerlerini özümsemiş olarak, bilgi tabanlı ekonomiye geçişlerinin tamamlanması” ifadesi dikkat çekicidir. Türkiye Coğrafi Bilgi Stratejisi ve Eylem Planı’nın oluşturulması da önemlidir.
- 65. Hükümet Programında bilgi toplumuna geçiş hakkında, “bilgi-iletişim teknolojileri başta olmak üzere, ülkemizde dördüncü sanayi devrimine geçiş için gerekli çalışmalara hız verilecektir” denilmiştir. Yine kamu idaresinin “vatandaşlarımızın ihtiyacı olan hizmetlere odaklı, dış çevreye açık, rekabetin ve bilgi toplumunun gereklerine uygun hâle getirilmesi” üzerinde durulmuştur. Sosyal hizmet ve yardım kuruluşları arasında koordinasyon ve iş birliğinin artırılması için Aile Bilgi Sistemi’nin ve her türlü bilimsel çalışmayı kapsayan Türkiye Afet Bilgi Bankası’nın kurulacağı belirtilmiştir.

Tablo 4

Hükümet Programlarında Bilgi Politikaları Alanı ile İlgili İfadeler

H.P.	Bilgi Altyapısı	Bilgi Sistemleri	Bilgi Kaynakları	Bilgi Hizmetleri	Bilgi Teknolojisi	Bilgi Güvenliği -Hukuku	Bilgi ile İlgili Diğer Alanlar	TOPLAM
1. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
2. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
3. H.P.	0	0	0	0	0	0	0	0
4. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
5. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
6. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
7. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
8. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
9. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
10. H.P.	0	0	0	0	0	0	0	0
11. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
12. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
13. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
14. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
15. H.P.	0	0	0	0	0	0	0	0
16. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
17. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
18. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
19. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
20. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
21. H.P.	0	0	0	0	0	0	0	0
22. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
23. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1

24. H.P.	0	0	0	0	0	0	0	0
25. H.P.	0	0	0	0	0	0	0	0
26. H.P.	1	1	1	0	0	0	1	4
27. H.P.	1	0	1	0	0	0	1	3
28. H.P.	1	0	1	0	0	0	1	3
29. H.P.	0	0	1	0	0	0	1	2
30. H.P.	0	0	1	0	0	0	1	2
31. H.P.	0	0	1	0	0	0	1	2
32. H.P.	0	0	1	0	0	0	1	2
33. H.P.	0	0	1	0	0	0	1	2
34. H.P.	0	0	1	0	0	0	1	2
35. H.P.	0	0	1	0	0	0	1	2
36. H.P.	1	1	0	0	0	0	1	3
37. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
38. H.P.	1	1	0	0	0	0	1	3
39. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
40. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
41. H.P.	1	1	0	0	0	0	1	3
42. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
43. H.P.	1	1	1	0	1	0	1	5
44. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
45. H.P.	1	1	1	0	0	0	1	4
46. H.P.	1	1	1	0	1	0	1	5
47. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
48. H.P.	0	0	1	0	1	0	1	3
49. H.P.	0	0	1	0	1	1	1	4
50. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
51. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
52. H.P.	0	0	0	0	1	0	1	2
53. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
54. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
55. H.P.	0	0	0	0	1	0	1	2
56. H.P.	0	0	0	0	1	0	1	2
57. H.P.	0	1	0	0	1	1	1	4
58. H.P.	1	1	1	0	1	1	1	6
59. H.P.	1	1	1	0	1	1	1	6
60. H.P.	1	1	1	0	1	0	1	5
61. H.P.	1	1	1	0	1	0	1	5
62. H.P.	0	0	0	0	0	1	1	2
63. H.P.	0	0	0	0	0	0	1	1
64. H.P.	0	1	1	0	1	1	1	5
65. H.P.	1	1	1	0	1	1	1	6
TOPLAM	14	14	21	0	14	7	59	129

Not: H.P., Hükümet Programının kısaltmasıdır.

İncelenen hükümet programları genel olarak bilgi politikaları açısından ele alındığında;

- 59 ifade ile Bilgi ile İlgili Diğer Alanlar kategorisi en çok puana sahip alandır.
- Bunu sırasıyla 21 ifade ile Bilgi Kaynakları kategorisi takip etmektedir.
- Bilgi Altyapısı, Bilgi Sistemleri, Bilgi Teknolojisi alanları 14 ifade ile eşit puana sahip kategorilerdir.
- Bilgi Güvenliği-Hukuku ise 7 ifade ile 2. en az puana sahip kategoridir.
- Bilgi Hizmetleri 0 ifade ile en az puana sahip kategoridir.
- En çok ifadenin yer aldığı Hükümet Programları (altı ifade) 58.,59.,65. Hükümet Programları ve hiç bilgi yer almayan Hükümet programları (sıfır ifade) 3.,10.,15.,21.,24.,25. Hükümet Programlarıdır.

Tablo 5*Hükümet Programlarına Ait İstatistik Veriler*

Bilgi Altyapısı	Bilgi Sistemleri	Bilgi Kaynakları	Bilgi Hizmetleri	Bilgi Teknolojisi	Bilgi Güvenliği - Hukuku	Bilgi ile İlgili Diğer Alanlar
% 10,8	% 10,8	% 16,4	% 0	% 10,8	% 5,4	% 45,8

Alt başlıklardaki ifadelerin bilgi politikaları ile ilgili tespit edilen tüm ifadeler içindeki oranları Tablo 5'te gösterilmektedir. Bu doğrultuda Tablo 5 şu şekilde yorumlanabilir:

- 'Bilgi ile İlgili Diğer Alanlar' kategorisinin yoğunluğunun sebebi, eski yıllarda bilgi yönetimi ve genel teknolojik yeniliklerin daha az olmasına bağlı olarak, sadece bilgi ve bilgiyle ilgili genel ifadelerin o dönemdeki programlarda sık geçmesine bağlanabilir.
- 'Bilgi Kaynakları' kategorisi, yıllar içerisinde teknolojideki hızlı gelişmelerle farklı bilgi edinme sistemlerinin çoğalmasının da etkisiyle 1960'lı yıllardan sonraki hükümet programlarında (28. Hükümet Programı ve sonrasındakiler) daha fazla işlenir olmuştur.
- 'Bilgi Altyapısı, Bilgi Sistemleri, Bilgi Teknolojisi' kategorileri, gelişim ve değişim açısından birbiriyle bağlantılı kategorilerdir. Oranlarındaki yakınlık da buna bağlanabilir.
- 'Bilgi Güvenliği-Hukuku' kategorisi ise henüz bakir bir alandır. Bu konu üzerinde gelecekte çalışılmalıdır.

6. Sonuç ve Öneriler

Politika kavramının yüzyıllar içerisinde gerçek anlamda anlaşılabilmesi ile uygulamaların zaman içerisinde çeşitlenmesi, günümüz siyaset ortamında politikanın geldiği noktayı göstermesi açısından oldukça önemlidir. Politika, yöneten (hükümet) tarafından güç ve otoritenin, yönetilen (halk) tarafından ise sağlık, konfor, lüks ve huzurlu yaşam ile hukuki garantinin ön planda olması gereken ön koşulların geçerli olduğu bir alandır. Toplumların gelişmişlik seviyeleri uyguladıkları politikalarla doğrudan ilişkilidir. Uluslararası camiada güçlü olmak isteyen devletler bu nedenden dolayı, diğer devletlerden daha üstte bir güç dengesi yaratmak ve adından söz ettirmek için önemli devlet politikaları geliştirmişlerdir. 1990 yılına kadar özellikle Sovyetler Birliği-ABD arasında süren Soğuk Savaş dönemi ve çift kutuplu dünyanın ortaya çıkması, devletlerin kendilerini korumak için siyasi, sosyal ve askeri politikalar yürütmelerine neden olmuştur. Bu politikaların birbiri ile olan bağlarının kuvvetli olması ile uygulamaların hayata geçirilebilmesi o devletin de güçlenmesini sağlamıştır.

Politika kavramına katkı sağlamak için eğitim, bilim, kültür vb. çeşitli alanlardan destekler alınmaktadır. Bir devletin güçlü olabilmesi ve gücünü sürdürebilmesinde, çeşitli sektörlerden aldığı desteğin payı çok büyüktür. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ilk kurulduğu dönemde, büyük bir Kurtuluş Savaşından (1919-1922) çıkmasına rağmen Atatürk'ün önderliğinde sanayi, eğitim, halk sağlığı ve huzuru hamleleri yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı dönemindeki eksik kalmış birçok yanını bu dönem içerisinde (1923-1938) geride bırakmıştır. Atatürk teknolojinin en önemli güç olduğunu bildiği için "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir ve ilim, fen ve uzmanlık nerede varsa, sanayi nerede varsa gidip, öğrenmeye mecburuz. Türk milletinin yürümekte olduğu ilerleme ve uygarlık yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müsbet ilimdir" demiştir (Bayşu, 1998, s. 418). Çok partili hayata geçiş sürecinden sonra uluslararası camiada daha güçlü ve muktedir bir devlet olabilmek amacıyla, eğitim, kültür, ekonomi ve bilim politikalarıyla çağa ayak uydurulmaya çalışılmıştır. Özellikle 2000'li yıllardan sonra dünyanın küreselleşmesinin etkisiyle, bilim ve teknoloji politikaları alanında elden gelen tüm kaynaklar seferber edilmeye çalışılmaktadır.

Bilgi politikaları bilgi toplumlarının oluşmasında, bilginin toplumsallaşmasına olanak sağlayan önemli işlevlere sahiptir. Bilgi toplumunda temel unsurun bilgi olduğu ve bilgiye ulaşım geliştirebilmek amacıyla her yolun denenmesi gerektiği bir anlayış ön plandadır. Bilgi toplumuna giden yol, bilgiye sahip olmaktan geçmektedir. Bilgi çağında artık, bilgiden faydalanamayan devletler yok olmaya

mahkûm durumdadır. Ulusal bilgi politikasının oluşturulmasında teknoloji ön planda olduğu gibi, ulusal ve uluslararası alandaki standartların uygulanması da önem arz etmektedir. Tüm kamu hizmetleri ve kamu politikaları konusunda açık bilim ve vatandaş-devlet etkileşiminin yükseltilmesi ile katılımçılık taleplerinin artması, hükümet politikalarının oluşturulmasında daha ön plana çıkma potansiyeline sahip durumdadır. Bu yapıyla bilgi politikaları temelde, yeni kamu yönetimi anlayışının etkinlik, verimlilik, vatandaş odaklılık ilkeleri ile büyük oranda örtüşmektedir.

Hükümet programları ile sınırlı tutulan bu çalışmanın sonuçları, bilgi güvenliği gibi yeni konuların gündeme gelmesinin de gösterdiği gibi, bilgi politikalarının küresel değişim rüzgârlarından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, bilgi politikalarının belirleyicisi olan hükümetlerin programlarında yer verilen ifadelerle odaklanmaktadır. Ancak bilgi politikalarının kullanıcısı olan bireyler ve kurumların, bu politikaları ne kadar hayata geçirdiğinin araştırılması da önem arz etmektedir. Ulaşılan sonuçlar hem çalışmanın amacını hem de bilgi politikaları geliştirilirken hükümet programlarında yer verilmesine ihtiyaç bulunan başlıkları göstermesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Temelde bilgi politikası bilginin, vatandaşlar ve devlet kurumları tarafından nasıl elde edilebileceği, organize edileceği, saklanabileceği ve kullanılabilmesinin yasalar ve belirli kısıtlarla benimsenmesi ve bilgiyle hareket edilerek, taleplerin üstesinden gelinebilmesini sağlamaktadır. Bilgi politikasının araştırılması ve detaylandırılması doğası gereği çok boyutludur. Hükümetler, bilgi politikalarının hayata geçirilebilmesi amacıyla öncelikle ulusal düzeyde, bireylerin, özel ve devlet kuruluşlarının hizmetlerini yöneten yasalar çıkarırlar. Bu yasalar ve düzenlemeler ile bir toplumdaki bilginin birçok rolü yasalasır ve bilginin toplumsal rolleri de değişime uğrar. Bilgi politikası süreci vatandaşların günlük hayatlarını ve devletle olan ilişkilerini de olumlu yönden etkileme potansiyeline sahiptir. Bilgi politikalarının toplum üzerinde nasıl bir etkide bulunduğunu görebilmek amacıyla zaman zaman anketler ve kamuoyu araştırmaları yapılabilir. Bilgi politikasının etkisi ve gelişim hızı, anketler, politika analizi ve vaka çalışmaları gibi çeşitli sosyal ölçüm türleri aracılığıyla incelenir. Bu incelemelerden çıkan sonuçlara göre hükümetler gelecekte yürütecekleri bilgi politikalarını daha isabetli ve verimli bir şekilde belirleyebilirler. Bilgi politikası konusu, bugüne kadar akademik literatürde sınırlı bir çalışma alanı olmuştur. Bilgi politikası sorunlarını, bilgi erişimi ve bilgi yönetiminin kullanımı konularıyla birleştirmek için bazı çalışmalar yapılmıştır. Bilgi erişimi ve davranışla ilgili politikayı inceleyen daha fazla akademik-teknik çalışmanın ortaya koyulması, bilgi politikasında sosyal ölçümlerin kullanımını genişletmeye yardımcı olabilir.

Çalışmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, 46. Hükümet Programında, bilgisayar ve veri nakli için sayısal şebekelerin kurulması ve genişletilmesinin önerilmesi o yıllar için (1991) oldukça önemlidir. 58. Hükümet Programında, ileri elektronik teknolojilerden yararlanılacak bir ağın kurulması, bilgisayarlaşma programının gelişmesi açısından üzerinde durulması önemlidir. 65. Hükümet Programında, e-Devlet bilgi altyapısının geliştirileceği üzerinde durulmuştur. “Yine 65. Hükümet Programında, e-Devlet hizmet sunumunda ihtiyaç duyulan temel bilgi sistemleri olan Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı, Kamu Güvenli Ağı, Kamu Entegre Veri Merkezi projelerinin gerçekleştirilmesinin hedeflendiği ifade edilmiştir. Bilgi ve İletişim Teknolojileri destekli entegre uzaktan sağlık ve bakım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve özellikle gençlerin kodlama eğitimi üzerinde durulması önerilmektedir”. Bilgi toplumuna geçiş hakkında, bilgi-iletişim teknolojileri konusunda Türkiye’de daha yoğun çalışmalara hız verilmesi ve Aile Bilgi Sistemi ile Türkiye Afet Bilgi Bankası’nın kurulması hedefi ulaşılmaya çalışılan bilgi toplumu düzeyi için oldukça önemlidir. Bu türden gelişmeler, Türkiye’de bilgi politikalarının geliştirilmesi ve gelecekteki hükümet programlarında hangi yöntemlerin takip edileceği konusunda etkili bir yolun çizilebilmesine hizmet edecektir.

Tüm bu gelişmelerin akademik camiada ve yöneticiler nezdinde dikkate alınması ile yöneticilerin Türk akademisinde görev yapan tüm akademisyenlerden ortak bir görüş alabilmesi için komisyonlar kurulması faydalı olacaktır. Bu komisyonlarda teknoloji alanında görev yapan akademisyenlerden farklı görüşler ve öneriler dinlenmeli ve akademisyenlerin taleplerini yerine getirebilecek teknik koşullar (laboratuvar, bilgisayar salonları, her türlü ileri aşama teknolojik aletler vb.) kendilerine sağlanmalıdır. Genç araştırmacıların da fikirlerini paylaşabilmeleri imkânı da bu komisyonlar aracılığıyla sağlanabilir.

Önümüzdeki dönemde hükümetlerin bilgi politikaları konusundaki çalışmalarına katkı sağlayabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Özellikle son 10 yıl içerisindeki farklı teknolojik atılımların gerçekleştirilmesi, doğru bir hedefte olduğunu göstermektedir. Bilgi yönetimi ile bilgi politikalarının eşgüdüm içerisinde yürütülmesinin önemli olduğunun farkında olduğunun göstergesi olup devamlılık ve istikrarın sağlanması önem arz etmektedir.
- Araştırma kapsamında incelenen politika belgelerinde, eğitim-öğretim, kültür-bilim-teknoloji başlıklarının üzerinde durulması olumlu bir durumdur.
- Bilgi politikalarının eğitim ve kültür ile olan bağlantısında yalnızca teknolojik aletlere yatırım yapılması yani donanımsal gelişmeler üzerinde durulmuştur. Bu donanımları geliştirecek eğitici veya genç araştırmacıların eğitimi üzerinde ise çok durulmamıştır. Bunun yanında hem eğitimin hem de eğitim merkezlerinin geliştirilmesinde bilgi merkezlerinin rolünden hiç bahsedilmemektedir. Programlarda Türkiye'deki durumun düzeltilmesi için öneriler yer almamaktadır. Eğitim sisteminin bilgi toplumuna giden yolda vazgeçilmezliği dikkate alınarak günü kurtarıcı değil uzun vadeli hedefler konularak eğitim kadrosunun oluşturulması gerekmektedir.
- İncelenen hükümet programlarında bilgi merkezlerine ilişkin olarak bilim-teknoloji politikaları bağlamında herhangi bir değerlendirilme yapılmamış olup bu durumun gelecekteki hükümet programlarında dikkate alınması faydalı olacaktır.
- Bilgi merkezlerinin geliştirilmesi ve bilgi merkezlerine yapılması gereken teknik ve mali devlet destekler konusunda hükümet programlarında hiçbir ifade geçmemektedir. Bilgi merkezlerinin, bilgi politikalarına olan desteği hükümetler tarafından daha dikkatle incelenmeye muhtaçtır.
- Bilgi merkezleri hizmetlerinin, bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde önemli bir güç olduğunun üst yönetimlere kavratılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Yalnızca kanun maddelerinde bilgi merkezlerinin yapılması gereken hizmetler sıralanmamalı, bilgi merkezi çalışanlarının maddi-manevi koşulları güçlendirilmelidir. Çalışanlara yönelik hizmet içi eğitim, teknolojik aletleri kullanmalarının geliştirilmesi için teknik ve yazılım kursları, belirli zamanlar içerisinde bilgi kültürü ve görevde yükselme sınavları, lisansüstü eğitim kolaylığı sağlama vb. farklı etmenlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. En önemlisi bilgi merkezi çalışanlarının talepleri ve önerileri raporlar şeklinde üst yönetime iletilmeli ve üst yönetimler tarafından dikkate alınmalıdır.
- Ulusal bilgi politikalarının geliştirilmesi sürecinde hükümetlerin, bilim-teknoloji politikalarında hangi yöntemleri kullanacaklarını dikkatle belirleyip, bilgi merkezleri hizmetlerinin verimli uygulanması konusunu daha özenle inceleyerek, gelecekte kendileri için bu kurumların daha aktif rol sergileyeceğini kabul etmeleri oldukça önemlidir. Bilgi politikalarının tüm paydaşların yeterlilikleriyle yol alacağı en baştan kabul edilmelidir.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Yazar Katkı Beyanı: Makale tek yazarlıdır.

Finansal Destek: Yoktur.

Kaynakça

- Aslan, S. (1997). Ulusal Bilgi Politikası Sorunsalına Pragmatik Bir Yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(3), 208-216. <https://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/download/1041/1040>
- Bayşu, N. (1998). Atatürk, Cumhuriyet, Bilim ve Teknoloji. *Erdem Dergisi*, 32, 409-438. <https://erdem.gov.tr/tam-metin-pdf/482/tur>
- Aydın, F. (2009). *Hükümet Programları ve Kalkınma Planlarında Maliye Politikası*. Seçkin Yayıncılık.
- Aydın, S. (2017). Hükümet Programları Üzerinden Türkiye'nin Mekânsal Stratejilerinin İzini Sürmek. *Fiscaoeconomia*, 1(2), 1-37. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/305561>
- Canata, F. (2012). *Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.

- Çoban, A. (2018). Cumhuriyet Dönemi Hükümet Programları ve Öğretmenlik Mesleği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Electronic Journal of Social Sciences)*, 17(67), 1278-1301. <https://doi.org/10.17755/esosder.426481>
- Duff, A. S. (2004). The Past, Present and Future of Information Policy. *Information, Communication and Society*, 7(1), 69-87. <https://doi.org/10.1080/1369118042000208906>
- Ekici, S. ve Yılmaz, B. (2020). Türkiye'nin Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikalarında Bilgi Yönetimine Yaklaşım: 2000 Yılı Sonrası için Bir Değerlendirme. *DTCF Dergisi*, 60(2), 505-533. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2153619>
- Ekici, S. ve Yılmaz, B. (2022). Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi Ulusal Bilim-Teknoloji Politikalarında Bilgi Yönetimi ve Bir Model Önerisi. *Bilgi Yönetimi*, 5(1), 147-162. <https://doi.org/10.33721/by.1012906>
- Erbaş, E. P. ve Yılmaz, B. (2021). Azerbaycan'ın Ulusal Bilgi Toplumu Politikasında Kütüphane Kurumuna Yaklaşım ve Bir Model Önerisi. *Bilgi Yönetimi*, 4(1), 107-121. <https://doi.org/10.33721/by.780476>
- Ertürk, H. (2012). *Çevre Bilimleri*. Ekin Yayınevi.
- Gülmez, M. (2017). Sosyal Politika ve Uluslararası Sosyal Politika Kavramları: Tanım Sorunu, Tanımın Öncülleri ve Tarihsel Boyut. (Ed.). P. A. Kaya ve C. Güler. *Uluslararası sosyal politika* (göz. geç. 2. bsk.) içinde. Umuttepe Yayınları.
- Fenerci, T. (2004). Bilgi Politikaları Açısından Kapitalist Ekonomik Sistemde Bilgi Toplumu Olgusu. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 74-92. <https://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/499>
- Harwood, T.G. ve Garry, T. (2003). An Overview of Content Analysis. *The Marketing Review*, 3, 479-498. <https://moscow.sci-hub.se/4530/56fd933f632098115729205922edb6eb/harwood2003.pdf>
- Henkoğlu, T. ve Yılmaz, B. (2013). Avrupa Birliği (AB) Bilgi Güvenliği Politikaları. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 451-471. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/811421>
- Hükümet Programları. (2013). <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/2305701f-7bde-4344-bf8e-4166743fe1e2>
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140907-1-1.pdf>
- Kaynar, M. K. ve Kalkan, N. (2022). (Ed.). *Cumhuriyet Dönemi Partiler, Seçimler, Beyannameler (1923-1980)*. Ankara: TBMM Basımevi. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/e0ab9fc9-33b4-46d4-8ed6-b8c16d717ede>
- Keenan, S. ve Johnston, C. (Yay. haz.) (2000). *Concise Dictionary of Library and Information Science* (2. bsk.) Bowker Saur.
- Kumar, S. (2021). *A Handbook of Political Geography*. K. K. Publications. https://books.google.com.tr/books/about/A_Handbook_of_Political_Geography.html?id=iGc9EAAAQBAJ&redir_esc=y
- Külcü, Ö. (2018). *Bilgi Kuramı ve Bilgi Yönetimi: Kuramsal Bilginin Oluşumu ve Toplumsal Bilgiye Dönüşümü*. İstanbul: Hiperlink.
- Montviloff, V. (1990). *National Information Policies: A Handbook on the Formulation, Approval, Implementation and Operation of a National Policy on Information*. Paris: UNESCO.
- Oğuz, E. S. (2010). Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980 [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Orna, E. (2008). Information Policies: Yesterday, Today, Tomorrow. *Journal of Information Science*, 34(4), 547-565. <https://doi.org/10.1177/0165551508092256>

- Özdemiray, S. M. ve Gün, M. S. (2024). Kamuda Yetenek Yönetimi: Politika Uygulama Boşluğuna Yönelik Bir İnceleme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 61, 343-360. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1370345>
- Özel, N. (Akt.) (2009). Türkiye’de Kültür Politikası ve Kütüphane. *Bilgi Dünyası*, 10(1), 116-117. <https://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/300>
- Sadıç, V. (2022). Hükümet Programları ve Kalkınma Planları Çerçevesinde Katılım Hakkı. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 493-504. <https://doi.org/10.30692/sisad.1116687>
- Solak, S. G. ve Sürmeli, İ. (2015). Hükümet Programları ve Kalkınma Planları Ekseninde Çevre Politikası Analizi. *Yasama Dergisi*, 30, 22-43. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1120938>
- Tığdemir, B. ve Yılmaz, B. (2024). Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarındaki Açık Erişim Politikalarının Bilgi Politikası Bağlamında Değerlendirilmesi. *Bilgi Yönetimi*, 7(1), 85-109. <https://doi.org/10.33721/by.1463825>
- Toplu, M. (2006). Ulusaldan Evrensele Enformasyon Politikası: Süreçler, Değişimler. (Yay. haz.). H. Odabaş ve H. Anameriç. *Bilgi içinde* (ss. 129-166). Referans Yayıncılık.
- Türköne, M. (2005). *Siyaset*. Lotus Yayınları.
- Uçak, N. Ö. (2000). Bilgi Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 1(1), 143-159. <https://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/397>
- Uçkan, Ö. (2006). Bilgi Politikası ve Bilgi Ekonomisi: Verimlilik, İstihdam, Büyüme ve Kalkınma. *Bilgi Dünyası*, 7(1), 23-48. <https://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/395>
- Ünalın, D. ve Şeşen, E. (2022). Çok Partili Dönem Hükümet Programlarında İletişim Alanına Yönelik İfadelerin Değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26(2), 399-420. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1782362>
- Weingarten, F. W. (1989). Federal Information Policy Development: The Congressional Perspective. C. R. McClure, P. Hernon ve H. Relyea (Yay. haz.). *United States Government Information Policies: Views and Perspectives içinde* (77-99). New Jersey: Ablex.
- Yıldırım, B. (2015). *İletişim Araştırmalarında Yöntemler*. Literatürk Yayınları.
- Yılmaz, B. (1997). Ulusal Bilgi Politikası: Kuramsal Bir Yaklaşım. 33. *Kütüphane Haftası Bildiriler*. TKD. <https://openaccess.hacettepe.edu.tr/xmlui/handle/11655/11588>
- Yılmaz, B. (2009). *Türkiye’de Kültür Politikası ve Kütüphane: 1980 Sonrası Durum*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi.
- Yılmaz, B. (2010). Türkiye’nin Bilgi Toplumu Politikasında Kütüphane Kurumuna Yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 263-289. <https://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/238>
- Yılmaz, B. ve Aydın, H. (2011). Bilgi Politikası Konusundaki Uluslararası Çalışmalarda Kütüphane Kurumuna Yaklaşım: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ile Birleşmiş Milletler Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 46-69. <https://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/221/217>
- Yılmaz, B. ve Dalkıran, Ö. (2012). Türkiye’nin Bilim-Teknoloji Politikalarında Kütüphane Kurumuna Yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 13(1), 57-81. <https://doi.org/10.15612/BD.2012.168>
- Yılmaz, B. (2018). *Türkiye’de Eğitim Politikası ve Kütüphane*. Ankara: Art Basım.